

תקופת הסליחות ועשרת ימי תשובה – איגרת מידע לעובדים בארגוני בריאות

תקופת הסליחות בחודש אלול מתחילה בשנת 2014 ב-28 באוגוסט (ראה בהמשך פירוט ההבדל בין "נוהג הספרדים" ל"נוהג האשכנזים"). בהמשך, עשרת ימי תשובה יחלו עם ראש השנה, ב-24 בספטמבר, ויסיימו ביום הכיפורים, ב-4 באוקטובר. באגרת זו נתייחס לחלק מהתאריכים הרלוונטיים ליהדות בתקופת הסליחות ועשרת ימי התשובה, מלבד צום יום כיפור - שלו אנו מייחדים השנה אגרת נפרדת.

רקע כללי

תקופת הסליחות נקראת כך על שום קטעי הפיוט והווידי שנכתבו בימי הביניים ונאמרים במהלך חודש אלול. קיים הבדל בין יהדות אשכנז לבין יהדות ספרד באמירת הסליחות. ה"ספרדים" מתחילים באמירת הסליחות בתחילת חודש אלול (השנה, ב-28 באוגוסט) ואילו "האשכנזים" במוצאי שבת שלפני ראש השנה (השנה ב-20 בספטמבר). נוהגים לומר סליחות בציבור בבוקר (לפני או אחרי עלות השחר). ראש השנה, א'-ב' בתשרי, יחול השנה משקיעת החמה של ה-24 בספטמבר ועד לצאת הכוכבים של ה-26 בחודש. ראש השנה נחשב במסורת היהודית ליום המלכת האלוהים על האנושות וכן נחשב ליום דין בו נידון האדם למה שיקרה לו בשנה הבאה. בתורה מכונה החג 'יום תרועה' או 'זכרון תרועה'. ביום שלפני ראש השנה נהוג לערוך טקסי התרת נדרים וכן לאחל "לשנה טובה תכתבו ותחתמו". ביום הראשון של השנה נהוג ללכת למקור מים ולומר שם את 'תפילת התשליך' (בקשה להשלכת העבירות אל המים).

עשרת הימים שבין ראש השנה (א' בתשרי) ויום כיפור (י' בתשרי) נקראים 'עשרת ימי תשובה' (או 'בין כסה לעשור'). על פי המסורת היהודית, עשרת הימים הראשונים בחודש תשרי מוקדשים לחשבון נפש, לחרטה ולבקשת סליחה על המעשים וההתנהגות בשנה שחלפה במטרה לשוב מן המעשים הרעים ולחזור למוטב. ימים אלו, המבטאים המתנה לגזר הדין שאלוהים חותם לכל אדם, מצוינים באמירת סליחות, בתוספות מיוחדות לתפילות, בתקיעת שופר ועוד.

מידע שימושי לצוות ועצות להתנהלות בתקופה זו:

- **סדר היום:** במהלך תקופת הסליחות יש המרבים בקריאת תורה וספרות תשובה. ייתכן מאוד שחלק מהמטופלים לא יוכלו להגיע לטיפולים בבוקר עקב התפילות המתקיימות בשעות הבוקר המוקדמות. אצל חלק מהמטופלים והמטפלים הימים שלפני ערב החג יוקדשו לקניות ולהכנות לחג שמלווים לעיתים בהתרגשות ו/או לחץ. ראש השנה הינו מועד ייחודי בקרב מטפלים ומטופלים יהודיים שכן הוא מציין תקופה של התחדשות וברכה וכולל בעיקר התאספות משפחתית (לארוחות החג) שמחייב את הערכותם של מטפלים ומטופלים טרם החג. מומלץ להתאים את שעות ארוחות החג למטופלים החוגגים אותו.
- **ציון החג בארגון:** באירוע לציון תחילת השנה בארגון, כדאי לזכור שייתכן שמטופלים ומטפלים מוסלמים אינם שותים יין. בהקשר דומה, יש לבחון מחדש את תוכן של חבילות השי לחג. בשני המקרים, ניתן למצוא תחליפים שמקובלים על כלל המטופלים והצוות.
- **טיפולים:** בראש השנה יש איסור על ל"ט מלאכות כבשבת, ולכן אין לעשות כל פעילות אמבולטורית שאיננה דחופה.
- **התייחסות הארגון:** בתקופת הסליחות ישנם מטופלים אשר תוקעים בשופר. תקיעה זו עשויה לעורר תמיהות בקרב מטופלים שאינם יהודיים וכך גם נוכחותם של אנשים בבית החולים על מנת לתקוע בשופר עבור כאלה שאינם יכולים לעשות זאת (התוקעים בשופר מכונים 'בעלי תקיעה'). לפיכך, מומלץ לארגון לעדכן מבעוד מועד את המטפלים והמטופלים.
- **קוד לבוש/נעליים:** במהלך ראש השנה לובשים בגדי חג.
- **פעילויות מקצועיות:** לפני קיום פעילויות מקצועיות בשעות הבוקר המוקדמות, כדאי לברר האם המועד יקשה על משתתפים הנוהגים לקום מוקדם ולהתפלל בתקופת הסליחות.
- **באגרת זו, נתייחס גם לצום גדליה החל בסמוך לראש השנה:** צום גדליה, שחל השנה ב-28 בספטמבר, הוא בעל חשיבות הלכתית פחותה מזו של צום יום הכיפורים. הוא חל מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, והוא מציין את רצח גדליה בן אחיקם, שהיה נציב על יהודה בימים שלאחר חורבן בית המקדש. חולים בדרך כלל פטורים מהצום (לרוב בהתייעצות עם סמכות רבנית המתאימה להם). נשים הרות ומיניקות לא נוהגות לצום. הלכתית, אם ישנו חשש לסכנה, אפילו קטנה, למטופל אשר נפל למשכב או חש ברע יש להמנע מהצום או להפסיקו. אין איסור מלאכה בצום גדליה אולם מומלץ להימנע מעריכת פעילויות שאינן רפואיות או חינוכיות תוך התייעצות הלכתית מתאימה.

תודה לאלו שיעצו בהכנת האיגרת, ביניהם הרב פלג - רב המרכז הרפואי שערי צדק, ולצוות מהמרכז הבין-תרבותי: חנן אוחנה, ד"ר מיכל שוסטר, ד"ר חגי אגמון-שניר ואורנה שני. בכל מקרה, אין לראות בדף זה משום ייעוץ הלכתי או רפואי.

אגרות מידע נוספות לגבי חגים ומועדים בארגוני בריאות ניתן למצוא [בדף הפרסומים של המרכז הבין-תרבותי לירושלים](http://JICC.org.il/heb) (<http://JICC.org.il/heb>).